

Comnenum, qui anno 1462 coactus est Trapezuntinum imperium cedere Mahumeti II.

Postquam igitur C. P. imperium tenuerat ex Latinis *Balduinus* anno tantum uno, captus et occisus anno 1205 a Joannicio rege Bulgarorum, *Henricus*, Balduini frater, inauguratus anno 1206, et vita functus anno 1216. *Petrus* comes antissiodorensis, gente *Cortiniacus*, extinctus proximo anno 1217. *Rupertus*, Petri filius, occisus anno 1228. *Balduinus II*, Ruperti filius, qui capta 1261 a Michaele Palæologo C. P., fuga elapsus mortem evasit; Michael constantinopolitana urbe recuperata, ibique pulsus Latinis, restituit imperium Græcorum, et illud administravit usque ad an. 1280, eique successit *Andronicus* Palæologus, ipsius filius, sive *Andronicus II* ab Andronico Juniore nepote suo dejectus et carceri mancipatus an. 1327.

CAPUT VI.

QUENAM SÆCULO XIII IN ECCLESIA DOCTRINA ET DISCIPLINA
VIGUERINT.

Prava hæreticorum dogmata descripta superiori cap. III hujus sæculi conciliis pariter enarratis II cap. fuerunt proscripta. Quare confirmata fuere quæ de fide Trinitatis et dominicæ œconomiae, seu, ut aiunt, *Incarnationis*, tradidere majores. Corroborata est ecclesiastica hierarchia, romani pontificis auctoritas, sacerdotalis ordinis dignitas ac potestas. Intemerata item Deiparæ virginitas, cultus sanctis exhibendus, sacrarum usus imaginum, psalmodiæ, rituum, precumque vetusta consuetudo, atque sanctarum indulgentiarum concessio, aliaque tradita a magistra veritatis romana Ecclesia, fuerunt iterum stabilita. Definitum est insuper non pugnare cum evangelica paupertate ex quæstu vivere, etiam christianis fas esse gubernare rempublicam, ac præter conscientiae synderesim manere reprobis sempiterna inferorum supplicia. Quæ omnia ex præcit. cap. III et seq. perspicua sunt.

Annuae paschalis communionis ad fideles ab infidelibus discernendos, revocandosque ad frugem improbos, cum a Christo

et ab apostolis fuerit indicta perceptio, tempus recte novimus esse præscriptum. Recitandi Rosarii B. V. devotio utique, sive orationum qualitas, sive contemplanda mysteria attendantur, summopere commendanda, usus promulgatus est a S. Dominico, quem illius auctorem esse, quidquid obganniant nonnulli, declararunt romani pontifices Leo X, Pius V, Gregorius XIII et Sixtus V. Fertur primus omnium Innocentius IV rosam auream musco et balsamo permixtam solemnem cæremoniam benedixisse, quod alii referunt ad Leonem IX, alii ad Urbanum II, alii rejiciunt post annum 1400. Sed hæc et consimiles quæstiones obscuræ facili negotio solvuntur, si antiqua dicatur institutio, hujus ævi benedictionis solemnitas, posterioris formula in ordine romano præscripta. Fratribus mendicantibus et nominatim ord. Prædicat. facultatem excipiendi confessiones sacramentales indulget Gregorius IX. Festum Corporis Christi, quod anno 1208 celebrari cœperat in diœcesi leodiensi ab Urbano IV, anno 1264, præscriptum fuit universæ Ecclesiæ, una cum officio edito a S. Thoma Aquinate. Obtinuerunt hoc sæculo hymnus *Stabat Mater*, et antiphona *Salve, Regina*, necnon sequentia *Veni, sancte Spiritus*. De auctoribus hæsitatur. Quidam enim *hymnum* illum seu *rhythum* compositum a beato Jacopono, quidam vero ab Innocentio III editum affirmarunt; *antiphonam* alii S. Bernardo, alii Hermero, episcopo podiensi, alii Petro Compostellano, alii Hermanno Contracto, monacho benedictino, de quo sæculo IX, adscripsere; *equentiam* Innocentio III prælaudato. Inclusio cardinalium in conclavi ad eligendum summum pontificem cœpit an. 1276, in electione Innocentii V ex præscripto constitutionis latæ a prædecessore Gregorio X, cujus extat decretum in VI cap. *Ubi periculum*, 3 *De elect.* Annus jubilæi, cujus quædam imago præcesserat in veteri lege, Levit. cap. xxv, institutus est a Bonifacio VIII, ac primo celebratus anno 1300. Extat Bonifacii decretum cap. *Antiquorum*, Extravag. Comm. lib. III.

Præc. capite commemorans viros sanctissimos, mentionem feci ordinum religiosorum ab illis institutorum. Æquum est, ut etiam cæteros, atque singulorum recenseam approbationem,

Sacer itaque ordo Prædicatorum confirmatus fuit anno 1216 ab Honorio III. Idem Honorius confirmavit ordinem FF. Minorum, quem tamen oraculo vivæ vocis approbaverat Innocentius III, anno 1209, Regulam quoque Carmelitis, traditam ab Alberto Jerosolymitano, idem Honorius confirmavit, quam tamen postea mitigavit Innocentius IV. Unionem Eremitarum in unum Augustinensium cœtum ratam habuit, probavitque Alexander IV anno 1257¹. Hi sunt quatuor ordines *mendicantium*. A Gregorio autem IX adprobatus fuit ordo Beatæ Mariæ de Mercede anno 1235. Ab Innocentio IV ordo Servorum B. M. V. et monachorum sylvestrinorum an. 1247. Cælestinorum institutum a Cælestino V ante 1294 nomen traxit ac firmitudinem. Instituit anno 1215 B. Eusebius, archiepiscopus strigoniensis, ordinem Eremitarum S. Pauli, primi cultoris eremi, sed confirmatus tantum fuit a Joanne XXII anno 1328. Prætermittimus quarumdam congregationum, ordinumque equestrium institutionem ad hoc sæculum referendam².

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

Administraverunt Galliarum regnum post Philippum Augustum, extinctum anno 1223, *Ludovicus VIII*, qui decessit anno 1226. Deinde *S. Ludovicus IX*, vita functus anno 1270, de quo etiam supra cap. v, inter sanctos relatus anno 1297 a Bonifacio VIII. Regnavit postmodum *Philippus III*, cognomento *Audax*, usque ad annum 1285; deinde *Philippus IV*, a formæ elegantia dictus *Pulcher*, ad annum usque 1314.

Regnum vero Castellæ post Alphonsum VIII, vita functum 1214, tenuerunt *Henricus I*, qui obiit anno 1217³. *Ferdinandus III*, rex etiam Legionis, qui sancte decessit anno 1252.

¹ Ordo Eremitarum S. P. Augustini unionem istam præcessit; nam concilium II lugdunense, celebratum an. 1274, declaravit eundem ordinem connumerandum non esse inter recentiores tunc institutos, eo quod ille, sicut et carmeliticus, præcesserit generale conc. lateranense IV, celebratum an. 1215. Vid. caput *Religionum*, de relig. Dom., in vi.

² Primo hujus sæculi anno, id est 1201, institutus ordo S. Spiritus in *Saxia* Romæ.

³ *Alphonsus IX* mortuus an. 1231, rex Legionis.

Alphonsus X, cognomento *Sapiens*¹, a filio Sanctio pulsus e throno anno 1284. Idem *Sanctius* hujus nominis IV, qui cessit e vita anno 1295, et *Ferdinandus IV*, qui regnavit usque ad annum 1312. Inter ea temporis regnarunt in Navarra *Sanctius VIII*, *Theobaldus*, *Theobaldus II*, *Henricus* et *Joanna*, quæ decessit anno 1204. In Aragonia vero post Petrum II, defunctum anno 1213, *Jacobus I*, *Petrus III*, *Alphonsus III* et *Jacobus II*, qui obiit anno 1327. Atque in Lusitania, cujus regnum incepit superiori sæculo XII, in quo ab anno 1139 usque ad annum 1212 regnaverant *Alphonsus I* et *Sanctius I*; post Sanctium regno potiti sunt *Alphonsus II* et *Sanctius II*, *Alphonsus III* et *Dionysius*, qui naturæ concessit an. 1325². Quæ in Oriente contigerunt hoc sæculo, ista præsertim sunt. In Syria anno 1202, ingenti terræmotu, quem consecutæ sunt pestilentia et fames, concidit Tyrus, omnesque urbes maritimæ concussæ sunt. Occupata a Latinis anno 1204 C. P., anno autem proximo pactæ ab iis ad sexenium cum Saracenis induciæ. Themiatem, vulgo *Damiatam*, apud Pelusium in Ægypto, christiani anno 1219 expugnarunt. Reddiderunt tamen anno sequenti, incensis a Saracenorum exercitu navibus illorum 750 et Nili hærentes paludibus. Theodorus Angelus anno 1221 occidit ad Dyrraquium³, Macedoniæ urbem, latinum imperatorem Petrum Cortiniacum juxta Vossianam historiæ Epitomen; quod tamen anno 1217 evenisse putamus. Aulicus, qui anno 1228 interfecit Rupertum imp. orientis, imperatrici, cujus nuptias consequi non poterat, nares abscidit. Fredericus II imperator anno 1229 cum sultano Babylonæ iniit fœdus, eique partem aliquam Jerosolymæ adeptus, templum arcemque reliquit.

¹ Anno 1252 *Alphonsus*, rex Hispaniarum, fixit æram suam kal. junii, feria 7, et motuum cœlestium tabulas, quas appellant *alphonsinas*, conquisitis astronomorum exercitatissimis, expenditque eam in rem quater centena millia aureorum.

² In Anglia rex *Joannes*, anno 1216, *Henricus III* 1273, *Eduardus* 1308. In Polonia autem *Micislaus* anno 1202 restitutus, *Lescus* 1226, *Boleslaus IV* 1279, *Lescus II* 1289, *Primislaus* 1296, *Wenceslaus* anno 1395 fatiscerunt.

³ Vulgo *Durazzo*.

Tartari anno 1244 ex Hungaria et Perside pulsi, sese in christianos commorantes in Syria effuderunt, instigante sultano, a quo in suam ditionem redacta Jerusalem, templique supellex in Mahumetis ædem translata fuit. S. Ludovicus, Galliarum rex, anno 1249 Tamiathem recuperavit, quæ tamen sequenti anno diruta est, cæsis christianis quamplurimis. Tartari christianam amplexi religionem anno 1258 occupavere Babylonem, receptusque anno 1261 Michael Palæologus C. P., ut dictum est alibi. Benedocdar sultani dux anno 1288 expugnavit Antiochiam, cæsis christianorum 17,000 et 100,000 in captivitatem abductis. Anno 1289 sultanus cepit evertitque Tripolim; expugnavit deinde Tyrum, Sidona et Berytum, ac Ptolemaidem quoque anno 1291 excidit¹, deletumque est regnum christianorum in Syria. Sequenti tamen anno sultanus cum invadere meditaretur Cyprum, trucidatus fuit a suis. Palæstina, quam anno 1294 recuperavit Cassanus, rex Tartarorum factus christianus, rursus anno 1300 prodicione præfecti Damasceni rediit ad Saracenos. Hoc anno, sæculi XIII postremo, fertur Othmen, vulgo *Othomanum*, præfectum Ciliciæ, creatum fuisse mortuo Aladino sultanum et othomanicam condidisse familiam; quod alii ad annum 1298 retulerunt, alii ad annum 1302, seu 1303.

Videamus, an feliciora in Occidente contigerint. Philippum imperatorem anno 1208 parricidio necatum, dictum est supra.

¹ Ptolemais, seu *Aca*, dicta a nostratibus civitas S. Joannis, quod fuerit olim sedes Equitum S. Joannis jerosolymitanorum, ut diximus præced. sæculo, cap. vi, *Colonia Claudia* appellatur a Plinio. Olim *Acam* ab Aco, Ptolomæi regis Egypti fratre, dictum volunt. Expugnaverat illam ante adventum Domini Tigranes, Armeniæ rex. Coloniam constituit Claudius Cæsar. A Tigrae dirutam instauraverat Pompeius. Occupatam anno 1104 a Balduino diximus in appendice sæculi XII. Rursus illam post quinquennium tenuerunt christiani. Rediit ergo an. 1291, die 3 maii, ad Saracenorum tyrannidem. Perierunt tum gladio fidelium 25,000, in captivitatem abducti 20,000. Nil modo, si percommodum portum excipias, vestigium pristinae amplitudinis illic apparet. In cruce signatorum expeditione, quæ cœpit anno 1095, suadente Petro Eremita, a Græcis appellato *Coucopetro*, usque ad annum 1291 perierunt fidelium militum circa 2,000,000, atque divisione principatum, christianorumque principum dissensione, victoria in luctum pertransit; quæ enim pepererat christiana charitas et crucis humilitas, ea sustulit atrox discordia et turpis ambitio.

Germani, duce Andrea Hungariæ rege, anno 1216 in Palæstinam expeditionem instituerunt. Fredericus II an. 1234 Hungaros superavit; addiditque imperio Viennam Austriæ. Idem Fredericus anno 1249 Parmam occupavit; Gullielmus acclamatus imperator anno 1256, interfectus in Frisia¹; Manfredus apud Beneventum anno 1265 et Conradinus in Marsis anno 1268 a Carolo Andegavensi, Siciliæ regnum incepto, fuerunt devicti. *Vesperæ siculæ*, in quibus omnes Galli, quoquot in insula erant, interfecti fuerunt, consignantur anno 1282, III kal. augusti². Prælium ad Spiram, quo Albertus Austriacus interfecit Adolphum Nassavium imp., contigit postridie kal. julias, anno 1298. Ultimo hujus sæculi anno, id est, 1300, exortæ fuerunt Pistorii factiones, quas Nigrorum, Blancorumque dixerunt.

Ad litterarum incrementa plurimum contulerunt institutæ hoc sæculo Academiae, nempe sæculi initio salmanticensis, patavina anno 1222, tolosana anno 1233, neapolitana an. 1239, aboensis in Suecia anno 1240, cantabrigensis anno 1280, monspesulana anno 1289 et olysiponensis an. 1290. Inter scriptores vero, præter ecclesiasticos commemoratos cap. iv, aliosque præstantissimos, causa brevitatis prætermisissos, cujusmodi fuerunt Stephanus Langtonus, Lucas Tudensis, Robertus Grosthead seu Capito, Manuel Ephesinus, Joannes Castor, Remigius Florentinus, aliique complures, honestissimum sibi compararunt nomen in historia quidem Joannes de Oxonio, qui res anglicas scripto tradidit, Conradus cognomento Philosophus, cujus est Chronicon inscriptum *Ἀπογράφου*, Joannes alter Anglus,

¹ Superiori anno 1248, *Victoriam*, ligneam urbem, quam Fredericus in obsidione civitatis Parmæ construxerat, Parmenses expugnarunt, affixis illic in edito et conspicuo loco hisce versibus :

Per te, rex alme, cessit Victoria Parmæ.
Antiphraasi dicta cessit Victoria victa.

² Comes Hugolinus de Gherardesca, anno 1288, Pisis ob patriæ prodicionem in turre cum filiis fame necatus fuit. Historiam tamen a Joanne Villani, lib. VII, cap cxx et cxxvii descriptam, pluribus scatere erroribus, iisdemque implicari viros clarissimos, qui commentaria ediderunt in Dantem Aligherium *Inf. cant. xxxiii*, ex authenticis monumentis demonstrat vir præstantissimus Flaminius de Burgo, eques, et JC. Pisanus, in patrio Lyceo professor publicus.

et patria Eboracensis, vulgo *Holifax*, appellatus *De Sacro Bosco*, qui librum condidit de sphaera mundi, Rodolphus Niger, a quo item duplex chronicon editum fuit usque ad annum 1213 deductum, Sozomenus, presbyter pistoriensis, et Vincentius Cadluceus, Polonus, historici; atque de temporibus carmine, pro genio sæculi haud ineleganti, scripsit Justinus Lippiensis, ac de bello trojano, segregatis ab historia fabulis, Josephus Devonius Iscanus libros sex, quorum est initium,

Illiadum lacrymas, concessaque Pergama fatis.

Adde poetis Philippum Gualterum Castellionium, ab episcopatu *Magalonensem* appellant, qui carmine condidit *Alexandreida*, id est libros IX *De rebus gestis ab Alexandro Magno*; extatque illius epitaphium apud Vossium, *De poetis latinis*, cap. VI:

Insula me genuit, rapuit Castellionomen,
Perstrepsitque modis Gallia tota meis.

Excelluit demum in utroque jure Franciscus Accursius, Florentinus¹, Acæonis quondam auditor et glossatorum veterum coryphæus, quem Cujacius præferendum esse putabat cunctis latinisque legum interpretibus.

¹ Obiit Bononiæ anno 1229 *Accursius* ejus pater; distinguendi sunt enim. Is filiam habuit, quæ jus civile Bononiæ publice docuit. Vide Pancirol. lib. II, cap. xxix. Francisci Accursii frater *Cervotius*, cujus Glossæ *Cervotianæ*, ineptæ, a paternis dissitæ et passim rejectæ. De Petro Vineâ Campano et optimarum epistolarum scriptore, ejusque infelici exitu. Ricordanus in *Historia hetrusca*, Dantes *Inferni* cantu XIII, Landinus et Velutellus ibidem, et Joan. Villani, lib. VI, cap. III.

DECIMUM QUARTUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

QUI SÆCULO XIV SEDERUNT IN PETRI CATHEDRA.

Anno 1303, V idus octobris, extinctum Bonifacium VIII, dictum est supra. Post obitum autem Bonifacii Ecclesiæ præfuerunt catholicæ *B. Benedictus XI, Clemens V, Joannes XXII, Benedictus XII, Clemens VI, Innocentius VI, Urbanus V, Gregorius XI, Urbanus VI* et *Bonifacius IX*.

CXCIV. Benedictus XI, antea Nicolaus Boccasini, Tarvisinus, supremum ordinis Prædicatorum magistratum indeptus, et a Bonifacio VIII purpura vaticana exornatus, decima ab hujus obitu die inauguratus est pontifex, sedemque romanam tenuit mensibus 8, e vivis sublatus anno 1304, die 6 jul. Ferunt extinctum veneno ei in ficibus propinato Perusiæ. Quo auctore non constat. Virtutes omnes mirifice coluit, pacis studium præsertim et humilitatem, adeo ut parentem suam non nisi vili indutam habitu exceperit. Sanctorum fastis illius insertum est nomen.

CXCV. Sedit postea *Clemens V*, pridem Bertrandus archiepiscopus burdigalensis, electus die 21 julii Perusiæ¹, et coronatus Lugduni die 14 novemb., anno 1305, in Galliarum regem beneficentissimus, Sedem apostolicam transtulit Avenionem², Templarios extinxit, viennense concilium celebravit,

¹ Bertrandus cognomento *Gothus* suæ electionis nuncium accepit, dum visitaret prioratum de Lisinhaco in diocesi pictaviensi.

² Inter pontifices qui Avenione sederunt, plures vitæ extiterunt integerrimæ, et mendacii redarguendi sunt, qui cum Petro *Giannone* scripsere, propter ipsorum pontificum improbitatem dici a Petro Joanne Olivi ord. Min. *Comment. in Apoc.* Ecclesiam avenionensem *Babylonem*. Iste enim auctor